
10η Ετήσια Θεραπευτική ενημέρωση

1977

Κατάχρηση Φαρμάκων

Μέ την σημερινή συνάντησή μας, η ετήσια παιδιατρική θεραπευτική ενημέρωση συμπληρώνει ζωή δέκα ετών. Δέκα χρόνια αδελφωσύνης, συναδελφικής αλληλοεκτιμήσεως κοινών αγώνων για μία καλύτερη παιδιατρική θεραπευτική επιτρέπουν σ' όλους μας να νοιώθουμε ότι εκπληρώνουμε με συνέπεια τό καθήκον μας.

Ή υπερβολική κατανάλωσις φαρμάκων είναι φαινόμενο παγκόσμιο. Ἀκόμη καί σήμερα σέ χώρες πού ἡ ιατρική ἐκπαίδευση ἔχει θεοποιηθεῖ τά 90 % τῶν γιαιτρῶν χορηγοῦν ἕνα ἢ περισσότερα φάρμακα γιά τό κοινό κρυολόγημα. Τουλάχιστον στίς μισές περιπτώσεις χορηγοῦν ἀντιβιοτικά παρ' ὄλο πού γνωρίζουν πολὺ καλά ὅτι οἱ ἰοί τοῦ κοινοῦ κρυολογήματος δέν σκοτώνονται μέ ἀντιβιοτικά. Οἱ δικαιολογίες εἶναι εὐκολες. Τά ἀπαιτοῦν οἱ ἄρρωστοι, βραχύνουν τόν χρόνον τῆς νόσου, προλαμβάνουν τίς μικροβιακές ἐπιπλοκές, στό κάτω-κάτω δέν βλάπτουν. Ἐάν ἡ πρώτη δικαιολογία — τά ἀπαιτοῦν οἱ ἄρρωστοι — εἶναι συζητήσιμη ὅλες οἱ ἄλλες ἀποδεικνύουν εἴτε ἄγνοια εἴτε ἀπαράδεκτη ὀκνηρία σκέψεως.

Τά ἀντιβιοτικά καλύπτουν τό 1/5 τοῦ συνόλου τῶν συνταγῶν καί τό 1/3 τῶν δαπανῶν τῶν νοσοκομείων γιά φάρμακα.

Στίς Η.Π.Α. γράφονται 3 περίπου δισεκατομμύρια συνταγές τόν χρόνο καί οἱ ἐτήσιες δαπάνες γιά φάρμακα ξεπερνοῦν τά 10 δισ. δολλάρια. Μέ τόν πληθυσμό μας οἱ δικές μας δαπάνες γιά φάρμακα θά ἔπρεπε ἀναλογικά νά φθάνουν τά 15 δισ. δραχμές. Δόξα τῷ θεῷ, παρ' ὅλες τίς προσπάθειές μας δέν καταφέραμε νά τοῦς φθάσωμε. Ἀκόμα τουλάχιστον.

Μία πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἐργασία δημοσιεύθηκε στό *British Medical Journal* τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1976. Σέ σημαντικό ἀριθμό γιαιτρῶν δόθηκε τό ἱατρικό ἱστορικό καί ἐγχρωμη φωτογραφία τοῦ φάρυγγος 12 ἀσθενῶν, τοῦς ζητήθηκε δέ νά ἀπαντήσουν ἐάν θά ἔδιναν ἢ ὄχι ἀντιβιοτικό. Παράλληλα μέ τό ἱατρικό ἱστορικό ἐδίδοντο γιά κάθε ἀσθενη καί δύο διαφορετικά κοινωνικά καί ψυχολογικά στοιχεῖα γιά νά βρεθῇ ἐάν αὐτά θά ἐπηρεάζαν τήν ἀπόφαση τοῦ γιαιτροῦ στή χορήγηση τοῦ ἀντιβιοτικοῦ. Ἡ

— 8 —

Έρευνα απέδειξε ότι οί γιατροί δέν επηρεάζοντο από τήν κοινωνική θέση του άρρώστου. Άντίθετα ό επηρεασμός ήταν πολύ σημαντικός όταν ή ανάγκη του άρρώστου για γρήγορη ίαση ήταν σημαντική. Π.χ. σ' ένα φοιτητή έδωσαν αντιβιοτικά 23 % μόνον των γιατρών ενώ όταν στό ιστορικό του ίδιου φοιτητού ύπήρξε ή πληροφορία ότι τήν επόμενη εβδομάδα έδινε εξετάσεις τό ποσοστό των γιατρών πού θά έδιναν αντιβιοτικό άνέβηκε στά 69 %. Άνάλογη αύξηση παρατηρήθηκε όταν στό ιστορικό μιās κυρίας 35 έτων προστέθηκε ότι έφευγε σέ 2 μέρες για ταξειίδι στό έξωτερικό.

Είναι παιδαγωγικό αξίωμα ότι για τήν εμπέδωση τής γνώσεως είναι απαραίτητη ή επανάληψη. Θεμέλιο τής σωστής θεραπευτικής είναι ή γνώση. Άτυχώς όμως ή γνώση δέν είναι αρκετή. Όλοι μας άσκούμε ιατρική και ξέρουμε καλά πώς πέρα από τήν γνώση επηρεαζόμαστε σέ σημαντικό βαθμό από τήν έξωλογική ανάγκη νά αισθανθούμε ότι κάνουμε κάτι για τόν άρρωστό μας καθώς και από τίς προσδοκίες των γονιών πού ταυτίζουν τήν εξέταση του παιδιού τους από τόν γιατρό μέ τήν χορήγηση φαρμάκων. Τό φαινόμενο είναι πολύπλοκο μέ σημαντικές κοινωνικές και ψυχικές προεκτάσεις. Γι' αυτό και ή λύση του προβλήματος τής καταχρήσεως των φαρμάκων είναι δύσκολη, άπαιτεί μακρό χρόνο και συνεχή προσπάθεια.

Ή κατάχρηση των φαρμάκων είναι κακό παγκόσμιο, οίκουμενικό. Ή συνειδητοποίηση του προβλήματος και οί μέχρι σήμερα προσπάθειες ελάχιστα ή τίποτα έχουν προσφέρει στην επίλυσή του. Τουτό ίσως σημαίνει ότι ή μέχρι σήμερα ακολουθούμενη τακτική είναι άνεπαρκής είτε ποιοτικά δηλ. πρέπει νά τροποποιηθῆ, ή όλοκληρωτικά ν' αλλάξῃ, είτε ποσοτικά δηλ. τά όσα σωστά λέγονται και γράφονται πρέπει νά διαδοθῶν ευρύτερα και στόν ιατρικό κόσμο και στό κοινό. Είμαι τής γνώμης ότι ή τακτική μας είναι σωστή. Είναι βέβαιον ότι ή σωστή ενημέρωση ιατρών και κοινού πρέπει νά είναι συνεχής, αδιάλειπτη και μεθοδολογικά όσο γίνεται πιά επαγωγική. Άλλά είναι επίσης βέβαιον όπως άλλωστε απέδειξε ή μέχρι στιγμής πείρα μας ότι μέ όση επάρκεια και άν γίνουν τά παραπάνω δέν θά φθάσουμε στην λύση του προβλήματος. Ή κατάχρηση των φαρμάκων θά περιορισθῆ στό μέτρο πού έμεις οί γιατροί θά κατανικήσουμε τήν άντιεπισημονική, έξωλογική, ψυχολογική παρόρμησή μας νά δώσουμε φάρμακα στόν άρρωστό μας για νά αισθανθούμε ότι κάναμε κάτι γι' αυτόν. Μόνον όταν άπαλλαγούμε από τήν περίεργη αυτή ψυχική ανάγκη θά μπορέσουμε νά πείσουμε τόν άρρωστο, τούς γονιούς του ότι ή παρουσία μας κοντά τους και ή εξέταση του άρρώστου σκοπό έχει όχι νά δώσουμε φάρμακο αλλά νά διαπιστώσουμε εάν πράγματι χρειάζεται νά δώσουμε φάρμακο. Είναι άδύνατον νά κάνουμε τούς γονείς νά πιστέψουν σέ κάτι εάν πρώτοι έμεις δέν τό πιστεύουμε. Ή μεταλαμπάδευσις τής όποιασδήποτε πίστεως προϋποθέτει τήν ιεραποστολική, βαθειά πίστη εκείνου

— 9 —

πού τήν επιχειρεί. Γι' αυτό και ή συγκέντρωσή μας έχει διπλό σκοπό. Τήν σωστή και συνεχή επιστημονική ενημέρωσή μας αλλά και τήν ομαδική ψυχοθεραπεία μας. Σ' ένα χώρο σάν τόν σημερινό μέ τήν μοναδικότητα του κλίματος τής αδελφωσύνης και τίς ελεύθερες χωρίς αναστολές διακινήσεις ιδεών και συναισθημάτων ή ανάπτυξη και καλλιέργεια αισθηματος συλλογικής ευθύνης και ένοχης για τήν θεραπευτική υπερβολή μας, είναι αναγκαία.

Ή συλλογική αυτή ένοχη μπορεί και πρέπει νά υποκαταστήση τήν ένδεχόμενη άτομική φοβία και ένοχη τής συγκεκριμένης περιπτώσεως πού άντιστεκόμαστε μέ κριτήριο τήν σωστή γνώση και δέν δίδουμε φάρμακο.

Ό κάθε ένας από σās μόλις γυρίσει στόν χώρο τής άτομικής επαγγελματικής ευθύνης του πρέπει νά γίνη πρότυπο για μίμηση από τούς υπόλοιπους συναδέλφους τής περιοχής. Νά τούς αποδείξη ότι τό άβάσιμο επιστημονικά αισθημα ένοχης πού αναπτύσσουν όταν δέν δίδουν φάρμακα πρέπει νά περάση στην άνυπαρξία γιατί άλλοιως θά άντικατασταθούν από τήν άσύγκριτα μεγαλύτερη ομαδική ένοχη και άμαρτία του ιατρικού σώματος πού μοιραία θά όδηγήση όχι μόνο στή ψυχική φθορά και στην επιστημονική έξαθλίωση αλλά αναπόδραστα και στην επαγγελματική έξαφάνισή μας.

κ. συνάδελφοι τελειώνοντας θά ήθελα νά παρακαλέσω τόν Γ. Γραμματέα του Ύπουργείου Κοινωνικών Ύπηρεσιών συνάδελφον κ. Μαρκέτο νά κηρύξη τήν έναρξιν των εργασιών τής συγκεντρώσεώς μας.

κ. Μαρκέτος : Μέ τήν ευκαιρία τής 10ης Ύτησίας Παιδιατρικής Θεραπευτικής Ύνημερώσεως επιτρέψτε μου πρώτα άπ' όλα νά μεταφέρω τόν πιο έγκάρδιο χαιρετισμό του κ. Ύπουργού των Κοινωνικών Ύπηρεσιών, πού για λόγους ύπηρεσιακούς δέν έχει τή χαρά αλλά και τήν τύχη νά βρίσκεται κοντά σας. Δεύτερον επιτρέψτε μου νά εκφράσω τά πιο θερμά μου συγχαρητήρια για τό γόνιμο και άθόρυβο επιμορφωτικό έργο πού κάθε τέτοια έποχή, έδω και 10 χρόνια, επιχειρεί ή Α΄ Παιδιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών και μάλιστα χωρίς άπώλειες όπως βλέπω, από τήν πλευρά του άκροατηρίου. Ύπιτρέψτε μου στό σημείο αυτό νά σταθώ ιδιαίτερα, διότι ίσως είναι ένα από τά πιο παρήγορα σημεία στά όσα προβλήματα έξέθεσε προηγουμένως ό κ. πρύτανης. Για μένα πού ήμουνα στό άκροατήριο αυτό άρκετές φορές τά 10 αυτά χρόνια ή όλοένα μεγαλύτερη προσέλευση σε τέτοιες εκδηλώσεις σημαίνει ότι τά προβλήματα πού θά ακούσουμε θά λυθούν από τούς νέους ιατρούς.

Τέλος θά ήθελα νά σās διαβεβαιώσω πως τό Ύπουργείο Κοινωνικών

— 10 —

Ἐπισημοσύνη παρακολουθεῖ μέ ιδιαίτερο θαυμασμό τήν ἐπιστημονική αὐτή ἐκδήλωση καί εὐχεται νά εἶναι πολύχρονη, γιατί εἶναι πολύ σημαντική ὄχι μόνο γιά τόν ἐπιστημονικό κόσμο, ἀλλά καί, γιά τούς ἄλλους λόγους πού ἔθιξε ὁ κ. πρύτανης, γιά τό κοινωνικό σύνολο, γιά τήν ἐθνική οἰκονομία καί τό ἐθνικό συμφέρον.